

אורות בכרמל

ישיבת "אור וישועה" חיפה

אב תשפ"ו

בכל פינה, ברשתות החברתיות ובאולפנים. אבל מה עם לשמוע - לשמוע באמת?

בכדי להבין את העניין על כל מה שהוא כולל, עלינו לדעת שהמונח 'שמיעה' בלשון הקודש, בלשון התורה, איננו תופעה אקוסטית של קליטת גלי קול החודרים לאוזן. ובוודאי שאין הכוונה לצלילים הנכנסים באוזן אחת ויוצאים מהאוזן השנייה, כשאדם ממשיך הלאה כאילו כלום לא קרה. השמיעה נושאת גם משמעות של הבנה עמוקה והפנמה. כשאנו זועקים את הפסוק המכונן והמרכזי ביותר של חיינו - "שמע ישראל", ודאי שאיננו מדברים רק על קליטת צלילים. אנו מדברים על שמיעה, התובעת מהאדם לקלוט את המסר פנימה, לברר אותו, ובעיקר - לשנות את עצמו בהתאם למה ששמע.

לד' לך מעצמד

כדי להמחיש עד כמה שקענו בתפיסה מעוותת של מושג השמיעה, וכמה התרחקנו מהדרישה לשינוי פנימי, אספר לכם אירוע מדהים שחוויתי. יום אחד, נשאלה בקבוצת ווצאפ שאלה: "האם יש לרבני צפון אפריקה מנהג לעשות 'התרת נדרים' ארבעים יום לפני ראש השנה?". חשבו לרגע על הטעות האמונית הקשה שמסתתרת מאחורי שאלה כזו. יהודי מחפש לעשות 'התרת נדרים' ארבעים יום לפני שניגשים לדין לפני ה'. מה הוא חושב לעצמו? שהוא יעשה איזה אקט טכני חיצוני, איזה מלמול של מילים, והקדוש ברוך הוא ישנה בשבילו את השמים והארץ?! ודאי שאנו רוצים שה' יפתח לנו שערים, אבל לא ככה. אי אפשר לפתור את הבעיות הקיומיות והמוסריות של חיינו, על ידי טקסים הריקים מתוכן פנימי. מה אם כן, צריך

היהודים יודעים היטב
להשמיע - הם מומחים
בלדבר, בלזעוק, בלהשמיע
את קולם בכל פינה,
ברשתות החברתיות
ובאולפנים. אבל מה עם
לשמוע - לשמוע באמת?

"וזהו אם שמע"

הרב אליהו רחמים זייני שליט"א - נשיא הישיבה

בתחילתו של חודש אב, חודש שבו כולנו נדרשים לחשבון נפש עמוק במישור הלאומי, אנו מתחילים לקרוא בבתי הכנסת את ספר דברים. ימים אלו, המגיעים לשיאם בתשעה באב ומכילים בתוכם את בכיית החינים של חטא המרגלים ואת חורבן המקדש, תובעים מאיתנו לברר מהו אותו פגם עמוק שהוביל אותנו לגלות.

התשובה לכך נעוצה בתביעה הגדולה המופיעה בפרשה שאנו קוראים בהמשך החודש, לקראת בניין החיים הלאומיים בארץ ישראל: "וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמָעוֹן". וכפי שנסביר.

כאשר אנו זוכים בחסדי ה', לשוב לארץ ישראל לאחר אלפיים שנות גלות קשות, אנו נדרשים לחיות את יהדותנו, באופן שונה לחלוטין מזה שהכרנו בנכר. הישיבה לארץ אינה רק שינוי כתובת גיאוגרפית, אלא שיבה לזהות היהודית השורשית.

אחת הבעיות החמורות ביותר של דורנו, דור החי בעידן של רעשי רקע טכנולוגיים ובלבול ערכי, היא אובדן מוחלט של אותה תביעה עליונה - היכולת הבסיסית והקדושה ביותר של האדם מישראל: היכולת לשמוע. לצערנו, היהודים יודעים היטב להשמיע - הם מומחים בלדבר, בלזעוק, בלהשמיע את קולם

שיהיו חלונות בבית הכנסת. האם זה רק עניין טכני כדי שייכנס אוויר ואור? לא! החלונות נועדו לכך שבעת התפילה האדם יהיה פתוח לעולם הכללי שבחוץ. כאשר אתה עומד לפני בורא עולם ומתפלל, אתה לא יכול להיות מנותק ממה שקורה לעמך ולעולם כולו.

יש שיטענו ויגידו שצריך לסגור את החלונות, בטענה שהעולם בחוץ מפריע לכוונת התפילה, וצריך לצלול פנימה. אולם זהו עיוות מוחלט של התורה! אנו חייבים להשאיר את החלון פתוח כדי לראות את המציאות. באופן זה אנו מבטאים יסוד אמוני חשוב: בפתחת החלון כלפי העולם, מתעוררת התביעה כלפי עצמנו - האם בהתנהגות שלנו אנו ראויים לכך שהתפילה תתקבל.

מי שמלמד אותנו לשמוע לאמת הטהורה הזו הוא אליהו הנביא. אליהו הוא הנביא שתמיד דרש מעם ישראל להפסיק לחיות בעולם של בלבול, פשרות, רגשות סותרים ושקר. הוא נעמד מול העם בהר הכרמל וזועק: "עַד מָתַי אַתֶּם פֹּסְחִים עַל שְׁתֵּי הַסַּעֲפִים?! אִם ה' הָאֱלֹהִים לָכֵן אֶתְּרִי, וְאִם הַבַּעַל לָכֵן אֶתְּרִי!" אליהו הנביא תובע מהאדם: תחליט! אל תספר לעצמך סיפורים שאתה מקשיב ל'קול הפנימי' שלך כשבפועל אתה עובד אליליות מודרנית. יישר קו עם האמת. אמת שבסופו של דבר נמצאת במחיצתו של הקדוש ברוך הוא.

הלכה כבית הלל

עומק ההקשבה הזו אינו רק עניין פסיכולוגי אלא הוא היסוד העמוק של פסיקת ההלכה עצמה.

התלמוד (עירובין י"ג:) מספר ש"שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל. ... יצאה בת קול ואמרה: אלו ואלו דברי א-להים חיים הן, והלכה כבית הלל". רבים מבני דורנו, אוהבים לצטט רק את חציו הראשון של המשפט - "אלו ואלו דברי א-להים חיים", מתוך תפיסה שטחית וילדותית בה כל הדעות הנאמרות בבית המדרש נכונות תמיד. אולם הם שוכחים את סופו - "והלכה כבית הלל". יש הכרעה! האמת לא נשארת באוויר.

על הסיפור הזה שואל התלמוד שאלה חמורה: מפני מה זכו בית הלל שתקבע ההלכה כמותם? והתלמוד משיב: "מפני שנחזין ועלובין היו. ושונין דבריהן ודברי בית שמאי. ולא עוד, אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן". מה פירוש הדבר "נחזין" ו"נחזין"? "נחזין" הוא בן אדם שמסוגל

ישראל, כשיקבע בלב שאין תכלית אחרת כי אם ההשלמה האנושית, אם כן יסורו הלבבות מהשען על השי"ת וישען כל אחד על בינתו, ואח"כ גם בינת האדם תסתתר מכח תאוות ויתר הדברים המעיקים לו וישאר במצב פרוץ מאד מבלי חכמה ומוסר. על כן כשעשו את העגל ואמרו "עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו", פירוש דבר שלפי הרגשתנו, תיכף ומיד נכשלו גם כן בחטאים שמצד השכל האנושי גם כן תועבה המה כדברי חז"ל על פסוק: "ויקמו לצחק" שבכללו עבודה זרה גילוי עריות שפיכות דמים.

היהודי הוא אדם שתמיד מתבונן על המתרחש סביבו, ופונה החוצה בשם הקשבה אחת ויחידה - הקשבה לה' המטיל עליו אחריות על המציאות

התורה דורשת בדיוק את ההיפך. התורה היא הקשבה מוחלטת המכוונת כלפי חוץ. היהודי הוא אדם שתמיד מתבונן על המתרחש סביבו, ופונה החוצה בשם הקשבה אחת ויחידה - הקשבה לה' המטיל עליו אחריות על המציאות. לשמוע - פירושו לקלוט מה הקב"ה אומר לנו דרך העולם; להתבונן במה שההיסטוריה מלמדת אותנו. הדרך היחידה בשבילנו לעמוד בדרישות של הקב"ה, היא להבין כיצד מעשינו משפיעים על המציאות. ואת זה אי אפשר לעשות אם האדם סגור בתוך הבועה האגואיסטית של 'הקול הפנימי' שלו.

חלונות בבית הכנסת

כדי להמחיש את עומק הדרישה להקשבה כלפי חוץ, נבחן הלכה פשוטה ויסודית (ברכות ל"ד:): "ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אל יתפלל אדם אלא בבית שיש שם חלונות, שנאמר: וְכִן פָּתִיחַן לָהּ בְּעֶלְיָתָהּ נֶגֶד יְרוּשָׁלַם". בדניאל (ו', י"א) נאמר שהיו חלונות פתוחים בעלייתו מול ירושלים, ושלש פעמים ביום היה כורע על ברכיו ומתפלל ומודה לה' כפי שהיה עושה לפני כן. ומכאן חייבו חז"ל

לעשות? עלינו לשנות את עצמנו. אל תשנה רק את הנדר; תשנה את עצמך! תקן את הפגם הפנימי שהביא אותך למצב הזה. אלא שלעיתים קרובות מידי, האדם הדתי בדורנו מוכן לעשות אינסוף פעולות כדי "לצאת ידי חובה" בעוד שאת העיקר הוא שוכח לחלוטין.

וזהו בדיוק כוחו העצום של אברהם אבינו - האיש שבאמת 'שמע'. שהקב"ה מעיד עליו: "עָקֹב אֲשֶׁר שָׁמַע אֶבְרָהָם בְּקֹלִי, וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֲקוּתַי וְתוֹרָתִי". אברהם הוא היהודי הנורמלי הראשון - הוא מקשיב למה שהקדוש ברוך הוא מצפה ממנו, ומיד משנה את עצמו. כאשר הקדוש ברוך הוא מצווה אותו "לֵךְ לְךָ" - אין מדובר רק בציווי גיאוגרפי של נסיעה מנקודה א' לנקודה ב'. "לך לך" זו בראש ובראשונה דרישה קיומית: תזוז מהמקום שבו אתה נמצא באופיך ובמידותיך! אל תישאר האדם שהיית! זוהי שמיעה אמיתית הדורשת שינוי.

הקול הפנימי של תרבות המערב

הקושי שלנו להגיע לשמיעה אמיתית הזו, נובע במידה רבה מהשעבוד לתרבות המערבית בתוכה אנו חיים. ישנו דבר אחד שהעולם המערבי איננו יודע לעשות בשום אופן, וזה לשמוע. יש שיאמרו: "מה פתאום, הרי בפסיכולוגיה המערבית מלמדים כל הזמן להקשיב"?! ובכן זה אכן נכון, הם מלמדים להקשיב - אבל למי? לעצמם.

הם קוראים לזה: "להקשיב לקול הפנימי שלך". הפסיכולוגיה המודרנית, מכוני האימון, התקשורת - כולם משדרים לאדם בלי הרף: "תתחבר לקול הפנימי שלך, תשמע מה הנפש שלך אומרת". אוי ואבוי לנו מגישה אגואיסטית וגאוותנית שכזו! וכי מי אמר שהקול הפנימי של האדם הוא קול קדוש וטהור? מנין לנו שה'קול הפנימי' לו אנו רוצים להקשיב, הוא קולה של הנשמה, ולא קולם של דחפים אנוכיים ויצרים נמוכים? אם מדובר ברוח הקודש שמפעמת באדם - אשריו. אבל האם זה המצב אצל רוב בני האדם? בדרך כלל, אותו 'קול פנימי' איננו אלא אוסף של רצונות אגואיסטיים, רגשות מתפרצים, יצרים אפלים, ודחפים של נפש בלתי מתוקנת. ואם אדם מקשיב רק לקול זה, ופועל רק על פי הרגש, הוא יכול להגיע לעבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים! הוא סוגד לעצמו. וכפי שכתב הרב קוק (מדבר שור דרוש ל"ג):

דבר זה הוא הירוס לתכלית קדושת

ומוסרית אך ורק כאשר הוא חושב על הסוף של המעשה, על התוצאות וההשלכות שלו, ולא רק על ההתחלה והדחף הרגעי. עלינו להפנים את המסר הזה, במיוחד כאן בארץ ישראל. כשהיינו בגלות האיזמית, נאלצנו בעל כרחנו לעשות חשבון נפש, לחשוב ולהתבונן. אבל כאן, בארץ ישראל, כאשר יהודי נמצא תחת גפנו ותחת תאנתו, כשהוא יכול לחיות בנחת ובשלווה יחסיים - הסכנה היא שהוא יפסיק לחשוב, הוא ירצה פשוט לחיות או כמו שקוראים לזה היום: "לזרום".

אנו לא נקראנו להיות עלים נידפים ברוח, שזורמים עם נחשולי התרבות המערבית וה'קולות הפנימיים'. אנו נדרשים בדיוק להיפך: לעצור את השטף, לחשוב, להתבונן, ולהקשיב היטב לקול ה', מתוך אחריות נצחית וכלל-ישראלית. רק מתוך התבוננות ביקורתית ואחראית זו, נזכה שיתקיימו בנו ההבטחות העצומות של הברכה המוחלטת, הרוחנית והחמרית המופיעות בתורה.

קודם כל להקשיב לדעה של השני. בית הלל היו מסוגלים להטות אוזן וללמוד את דברי בית שמאי, לפני שישמיעו את דעתם שלהם. אי אפשר להיות תלמיד חכם אמיתי בלי היכולת לשבת בבית המדרש במשך שעות, לשמוע דברים שאתה לא מסכים להם, לבחון ולבדוק - ורק אז להתווכח מתוך טיעונים תורניים מעמיקים. בית הלל זכו שההלכה תיקבע כמותם, משום שההקשבה המוחלטת שלהם לזולת אפשרה להם לברר את האמת עד תום.

משמעות העקב

וכאן אנו מגיעים לשורש המושג "עֶקֶב", המופיע בתורה בפסוק "וְהָיָה עֶקֶב תִּשְׁמְעוּן". מדוע נאמר כאן "עקב תשמעו", ולא "אם תשמעו" כפי שאנו מוצאים במקומות אחרים? העקב הוא סופו של גוף האדם, החלק הנמוך ביותר שדורך על הקרקע. התורה מרמזת לנו כאן יסוד אמוני עמוק: האדם פועל בצורה נכונה

עבודה שבלב

הרב ידידיה זייני - ראש הישיבה

שעשה לי כל צרכי:

המנעל כביטוי לכח הפעולה בעולם

בראשית'. לפי שיטה זו, אין הברכה הודאה על ההנאה העכשווית של הלוכש בלבד, אלא היא הודאה כללית על טובו של הבורא שהכין בעולם את האמצעים הנדרשים לאנושות כדי לפעול במציאות. הברכה היא הכרה בכך שהקב"ה הכין לאדם את הכלים להתהלך בעולמו, ולכן יש לברך עליה כחלק מסדר התחדשות העולם בכל יום, ללא תלות בשימוש הפרטי באותו רגע.

מדוע המנעל מייצג את מכלול הצרכים?
לאור זאת ניתן להשיב לקושיא חמורה הנוגעת לניסוחה המיוחד של הברכה: מדוע זכו דווקא הנעליים - הפריט הממוקם בנקודה השפלה ביותר בגופו של האדם - לשם הכולל והיומרי "כל צרכי"? הרי לאדם יש צרכים חיוניים ורוחניים נעלים בהרבה, כגון מזון המקיים את הגוף או מלבוש המכסה את האדם. כיצד הופך

המנעל למייצג המובהק של מילוי כל צרכיו של האדם? שאלה זו מחריפה עוד יותר ביחס לקביעה המפתיעה של חז"ל: "לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקח מנעלים לרגליו" (שבת קכ"ט). האמנם הנעל, המגינה על הרגליים בלבד, חשובה יותר מן הבית המגן על האדם כולו מפני פגעי הטבע? רש"י (שם) מבאר שחשיבות זו נובעת מהבושה הכרוכה בהליכה ללא מנעל בפרהסיא, שכן אין דבר מבזוה יותר מן המהלך יחף בשוק. אך המהרש"א (שם) באופן המתיישב יותר והמתאים יותר להקשר הסוגיא ולסוגיא נוספת במסכת יומא: המנעל הוא הכוח היסודי המאפשר את המפגש של האדם עם העולם החומרי.

אחת הברכות המעוררות השתאות והתבוננות עמוקה היא ברכת "שעשה לי כל צרכי", הנאמרת על פי התלמוד בעת נעילת המנעלים: "כי סיים מסאניה לימא ברוך שעשה לי כל צרכי" (ברכות ס').

לכאורה, קביעת ברכה מיוחדת רק עבור פריט כה נמוך וגשמי כנעל נראה תמוהה בהחלט. היחס לנעליים, בתור לבוש הבא במגע עם העפר והטיט, הינו בד"כ בהתאם לכך - מי שנוגע במנעליו בשעת התפילה או לימוד התורה צריך ליטול ידיים, מי שנכנס לבית המקדש צריך לחלוץ נעליו, ולפי חלק מהפוסקים לא מברכים שהחיינו על נעליים חדשות! אלא שכאן טמון המפתח להבנת המפגש שבין הקודש העליון לבין עולם החומר, מפגש המאפשר לאדם להתנשא אל מדרגת קדושה דווקא מתוך עשייה ממשית בארץ. המנעל אינו רק לבוש טכני; הוא המייצג

המובהק של יכולת האדם לפעול במציאות, להוציא אל הפועל את כוחותיו ולעמוד כבן חורין מול אתגרי השעה. בקרב רבותינו הראשונים אנו מוצאים מחלוקת שורשית ביחס לברכה זו. רבנו המאירי (שם) מביא את שיטת הרמב"ם, המורה כי ברכות השחר הן חלק מ'ברכות הנהנין'. לפי גישה זו, הברכה תלויה בהנאה הגופנית הישירה מן המנעל. לפיכך, אדם שאינו נועל נעלי עור בפועל - כגון ביום הכיפורים, בתשעה באב או אבל בשבעת ימי האבל - אינו מברך ברכה זו, שכן אין הוא נהנה למעשה מלבישת הנעליים.

מנגד, ניצבת השיטה לפיה הברכות נתקנו על סדר 'מעשה

המנעל הוא הכוח
היסודי המאפשר את
המפגש של האדם עם
העולם החומרי

רוצים לשתף אותנו בדעתכם או תגובתכם בנושא מסויים?

הארות והצעות יתקבלו בברכה!
מוזמנים לסרוק את הברקוד

כאשר הצליח לצבור אוכל וממון בכמות עצומה הוא לא השתמש בזה לטובתו ולהנאתו. אלא להיפך - הוא השתמש בכל השפע הכלכלי על מנת להציל את העולם מרעב. וכך גם כאשר הגיע למקום החומריות השפלה ביותר בבית פוטיפר, הוא ויתר על כבודו ועל מעמדו, ואף סיכן את חייו, על מנת לשמור על הקדושה ולא ליפול בתאוות החומר.

סיפורו של יוסף מלמדנו כי המנעל, המבטא את כל ענייני החומר, הוא דווקא הכלי המאפשר לצדיק לפעול טוב בעולם, כאשר הוא משתמש בו לעשות רצון ה', ובזה הוא מרומם אותו. ברכת "שעשה לי כל צרכי" מחברת אותנו למדרגה זו של יוסף, המאפשרת לנו לפעול בתוך החיים המעשיים מתוך עמדה של קדושה ועליונות הרוח מעל החומר.

הנעל המשחררת

רובד עמוק נוסף מתגלה בברכת "שעשה לי כל צרכי" במישור של חירות האדם. רבי דוד אבודרהם (בביאורו לברכות השחר) מציין כי הברכה מורכבת מצירוף של שני פסוקים: הראשון שאומר חירם מלך צור לשלמה המלך כתגובתו לבקשת ארזי הלבנון: "...ואנחנו נכרות עצים מן הלבנון ככל צרכך" (דה"ב ב', ט"ו), והשני זהו הפסוק המפורסם בספר דברים (ח', י"ז): "ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה". ומבאר על כך ר"ד אבודרהם: "והטעם לברכה זו שכל זמן שהוא יחף אינו יכול לצאת ולעשות צרכיו וצרכי ביתו וכיון שלבש מנעליו כאלו נעשו לו כל צרכיו". הנעל היא המלבוש האחרון שאדם לובש לפני צאתו מביתו אל השוק. כל עוד האדם יחף, הוא מוגבל בד' אמותיו ואינו יכול לצאת לנוע, לפעול כל פעולה במרחב הציבורי. נעילת הנעל היא המעניקה לאדם את האפשרות והעצמאות לפעול במציאות. פסוקים אלו למעשה מבארים מה נותן כח לאדם לפעול - הפסוק הראשון עוסק בעוצמה החומרית האדירה של ארזי הלבנון, והפסוק השני מבטא את זה שמי שנותן לנו את העוצמות החומריות זהו הקב"ה (כביאור הר"ן בדרשותיו).

החיד"א (נחל שורק, הפטרת וישב) אומר שבעבר היה מנהג שעבדים הולכים יחפים ללא נעליים. הנעל נותנת לאדם חירות לצאת ולפעול בעולם בצורה עצמאית - "לעמוד על הרגליים", ואת זה רצו למנוע מהעבדים. כשאנו מברכים ברכת "שעשה לי כל צרכי" אנו מודים על כך שלא נשארנו כבולים בתוך עצמנו, אלא קיבלנו

לרומם את עולם החומר למדרגה גבוהה יותר ולא להשתעבד אליו. לאור זאת ניתן להסביר מדוע ביום הכפורים אנו חולצים את נעלי העור - אנו מתוודים ומצטערים על עוונותינו, וכוונתנו לומר שלא עשינו את המוטל עלינו, לא השתמשנו בכוחות שה' ברא על מנת לעשות רצונו, ועל כן אין אנו ראויים לשים את עצמנו מעל הבהמה.

מורשת יוסף הצדיק

כאשר אנו מבינים שהנעל זה המשל לגוף החומרי ניתן להבין פרשייה בה הנעליים מופיעות בהקשר מפתיע. על מכירת יוסף ע"י האחים נאמר בנביא "עַל מִכְרָם בַּכֶּסֶף צִדִּיק וְאֶבְיֹן בַּעֲבוּר נַעֲלָיִם" (עמוס ב', ו'),

אנו מודים על כך שלא
נשארנו כבולים בתוך עצמנו,
אלא קיבלנו את הכלים ואת
הכוחות מה' לצאת החוצה
ולממש את שליחותנו

וחז"ל דורשים על כך (תרגום יב"ע בראשית ל"ז, כ"ח) שהוא נמכר בעד 20 נעליים - זוג נעליים לכל אחד מהאחים. מדוע הוא נמכר בעבור נעליים? הרי מסתמא לרוב עושרם לא היה חסר להם נעליים. ואף הנביא רואה לנכון לספר שנמכר בעבור נעליים, ולא בכדי. האחים חשדו ביוסף שהוא שקוע בחומריות שפלה - חולם על אלומות, מסלסל בשעריו, ומתהדר בכתונת פסים. אם כן כל ערכו הוא כערך הנעל החומרית ותו לא.

נראה שאף המדרש רומז לכך: "וכי תעלה על דעתך שנער יפה כמותו נמכר בעשרים כסף? אלא כיון שהושלך לבור מתוך פחד נחשים ועקרבים שבו נשתנה זיו פניו וברח ממנו דמו ונעשו פניו ירוקות לפיכך מכרוהו בעשרים כסף בעבור נעלים" (מדרש תנחומא פרשת וישב סימן ב'). לא בכדי זרקו אותו לבור של נחשים ועקרבים - הנחש זהו הסמל של היצה"ר, של שקיעה בחומריות המנותקת מהקודש, עוד מאז חטא אדה"ר. האחים אומרים שראוי לו למות ע"י הנחשים - בבחינת מידה כנגד מידה. היחס הזה אליו מוריד את ערכו העליון לערך של נעליים חומריות בלבד.

אך טעותם הייתה מרה: יוסף היה זה שידע לקדש את החומר יותר מכל אדם אחר.

בלעדיו, האדם מוגבל בצעדיו, חושש מן המכשולים שעל הקרקע, ואינו יכול להוציא אל הפועל את כוחותיו. הנעל היא בבחינת יתד שעליה תלויים כל שאר כוחות הפעולה של האדם במציאות.

של - שלול

כדי לעמוד על עומקו של מושג המנעל בעבודת ה', עלינו להתבונן במושג זה דרך ההתגלות הראשונה של הקב"ה למשה רבינו. מיד בתחילת ההתגלות בסנה הקב"ה מצווה עליו: "שֵׁל נַעְלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ" (שמות ג', ה'), ושם רמזו יסוד גדול. המנעל משמש כמשל מדויק לחומר המקיף את הנשמה בעולם הזה. כשם שהמנעל מקיף את הרגל ומגן עליה כך הגוף החומרי הוא הכלי שהנשמה שוכנת בתוכו. רבנו בחיי (שם) מבאר כי הלשון "של" מרמזת על שלילה. על האדם להיות מסוגל לשלול מעצמו את הנגיעה בתאוות ובצדדים הגופניים כדי להידיבק באור השכל ולהיות מוכן לנבואה. בשעה שהאדם נדרש להתעלות אל מדרגת קדושה נשגבה, עליו לשלול מעצמו את הנגיעה הישירה בחומריות. מדרגתו של משה רבנו הייתה כה גבוהה עד שנדרש להסיר את שתי נעליו, רמז להתנתקות גמורה מן החומר והידמות למלאך שאינו זקוק להגנה חומרית.

מכאן אנו למדים את עומק משמעות הברכה הנאמרת בבוקר: אנו מודים על המנעל - אותו כלי חומרי הכרחי המאפשר לנשמה לפעול בתוך הגוף מבלי שהעולם החיצוני יפגע בה. בעולם הזה, שבו ישנם קשיים וניסיונות, הנעל היא המאפשרת לאדם לפעול בקדושה בתוך המציאות הממשית מבלי להינזק.

הגאון מוויילנא (דברי אליהו ברכות ס':) מוסיף לבאר כי הברכה נתקנה על נעלי עור דווקא שכן העור נלקח מן הבהמה והחיה. כאשר האדם דורך בנעליו על הקרקע הוא מפגין בזה את ריבונותו על עולם החי והצומח שתחתיו. הבריאה כולה נועדה לשירותו של האדם, והמנעל הוא הסמל המוחשי למדרגת האדם כ'מדבר' המולך על כוחות הטבע ומשתמש בהם לצרכיו.

בניגוד לבהמה, שהליכתה היא טבעית וישירה על הקרקע, האדם מייצר חציצה בינו ובין האדמה. חציצה זו אינה רק הגנה מקוצים ופגעים, אלא היא ביטוי לכך שהאדם אינו חלק מן הטבע המקובע, הוא משתמש בחומר לצורך תכליתו הרוחנית. שימוש זה בכוחות שה' נתן לנו חייב להיעשות בדיוק לפי הדרכת התורה כדי

עוברת דווקא דרך המנעל, המאפשר את החיבור שבין שמיים וארץ בתוך המציאות הממשית.

סיכום: להתהלך בקדושה

נמצאנו למדים כי בברכת "שעשה לי כל צרכי" אנו מודים על העצמאות והכוח שה' נותן לנו לפעול ככני חורין היכולים לצאת ולפעול בחיים המעשיים. היכולת לפעול ולממש את שליחותנו היא ברכה גדולה ביותר שניתנה לנו, והיא המאפשרת לבנות את ביתנו ועולמנו מחדש בכל יום.

עלינו לזכור את מורשת יוסף הצדיק שידע לקדש את החומר גם בתוך מציאות מורכבת. אנו מבינים כי החומריות אינה מכשול אלא אמצעי, וכי עלינו להשתמש בכלים שהקב"ה נתן לנו כדי להפוך את העולם הזה לדירה לו יתברך. המנעל הופך לסמל של המעבר ממצב רוחני תיאורטי לעשייה ממשית המקדשת שם שמיים דרך עולם המעשה.

את הכלים ואת הכוחות מה' לצאת החוצה ולממש את שליחותנו.

אין כניסה עם נעליים

ההבחנה בין עולם הפעולה לבין עולם הרוח מתחדדת בחובת חליצת הנעליים בהר הבית ובמקדש. במקום הקודש הנשגב, האדם מתעלה מעל המציאות הארצית, דבק בקב"ה, ומקבל כוחות רוחניים על מנת שיוכל להמשיך לתקן את העולם. ולכן חוקי הטבע אינם פועלים בבית המקדש, כדברי המשנה: "עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש..." (אבות ה', ה'). בבית המקדש, מקום השראת השכינה, אין צורך בנעליים המייצגות את העבודה בעולם החומרי. הסרת הנעל במקדש היא שיבה למדרגת האדם בגן עדן, מקום שבו הנשמה דבוקה ישירות במקור חייה.

מסיבה דומה אך יחד עם זאת שונה בתכלית, גם האבל חולץ את נעליו. שכן הוא נמצא בעת עצירה, שבה עולם העשייה שלו נדם והוא מתכנס להתבוננות פנימית. שתי דוגמאות אלה אינן מבטאות את חיי היום יום שלנו, בהם הדרך להשגת הקדושה

מהשבה

ר' יהונתן וייס - חצר"ם בישיבה

אך אוסיף להביט אל היכל קדשך - הקשר בין הנבואה למקדש

התורה של החכמים⁵. יש לזה ביטוי מעשי ביותר, שהרי הנביא ידוע ביכולתו להורות הוראת שעה המחוברת לרצון ה' אפילו בניגוד להלכה, כפי שעשה אליהו הנביא בהקרכת הקורבן בבמה על הר הכרמל. לאור זאת, חשוב שנזכור את דברי הרב קוק שמדגיש⁶ כי חסרון הנבואה באומה אינו חסרון שלימות בלבד אלא מום ומחלה, זהו חסרון מהותי, וכמה עוצמתית היא אמירתו של אלישע ביחס לבקשתו של נעמן לרפא אותו "יבוא נא אלי וידע כי יש נביא בישראל", זהו המצב המתקן, הקשר קיים, יש נביא בישראל.

כדי להבין כיצד מכשירים את הקרקע להשבת הנבואה והמקדש, עלינו להתבונן בתכונות היסוד של הנבואה, כך ככל שנתמיד ונעסוק בהן, נקדם את חזרת השכינה לציון. התכונה הראשונה היא החיבור והמסירות לכלל ישראל. כפי שמתאר הרמב"ם במורה הנבוכים⁷ המדרגה הראשונה ברוח הקודש היא מסירות מיוחדת עבור כלל ישראל כפי שרואים במלחמתם של יהונתן ושמשון הגיבור. כך גם רואים אנו עוד בתחילת דרכו של משה "ויך את המצרי ויטמנהו בחול", משה לא יכול לעמוד באדישות בפני מראה המצרי המתעולל באחיו היהודי, והדבר ממשיך ומתגלה לכל אורך חייו של משה רבינו. התכונה השניה היא חזרה לגילוי ה' בטבע, כפי שנאמר בתהילים "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית". כשם שבית המקדש היה מלא בעוצמה חומרית זהב וכסף ונחושת, ומה נהדר היה כהן גדול כאשר היה לבוש בשמונת בגדיו "לכבוד ולתפארת", כך הנביא צריך לבטא התגברות והתקדשות מתוך ניצחון החומר, כפי שנאמר

חורבן המקדש פגע בנתיב הנבואה, ולכן מעכשיו גם התפילה נמצאת תחת נתיב התורה, היא איבדה חלק מכוחה העצמי

משנכנס אב ממעטין בשמחה¹, בקביעה זו מדגישים לנו חז"ל שהשמחה השלימה והאמיתית אפשרית רק כאשר בית המקדש בנוי, וכך דרש רשב"ג בסוף מסכת תענית² "יום שמחת ליבו זה בית המקדש". אם בציווי המשכן נאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", מבינים אנו שללא מקדש חסרה לנו שכינתו וקרבנו של הקב"ה. דבר זה מתבטא בהיבטים רבים אך נעסוק במרכזי שבהם והוא הקשר המהותי שבין המקדש לנבואה.

המקדש הוא המקור והאפשרות לנבואה, כך מתאר הירושלמי³ על יונה שהיה מעולי רגלים ומתוך שמחת בית השואבה זכה לרוח הקודש. דבר זה מתגלה עוד יותר בשירת הים בה זכו ישראל לגילוי שכינה מיוחד ובסופה אמרו "מכון לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידיך", הנבואה של כלל ישראל מבשרת על בניין המקדש. התלמוד במסכת ברכות מציג לנו היבט נוסף לאור חסרון המקדש, "מיום שחרב בית המקדש אין לו לקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד", עלינו לשאול מה היה לקב"ה לפני כן? עונה אביי שמרגע ששמע דבר זה הקפיד להתפלל היכן שהוא לומד תורה. הוא מגלה לנו יסוד גדול: בזמן שהמקדש קיים היו שני נתיבים שונים וחשובים בעבודת ה' - נתיב הנבואה והתפילה ובמקביל נתיב התורה והלימוד. חורבן המקדש פגע בנתיב הנבואה, ולכן מעכשיו גם התפילה נמצאת תחת נתיב התורה, היא איבדה חלק מכוחה העצמי.

כך גם מפורש בדברי ר' יוחנן שאמר⁴ "מיום שחרב בית המקדש ניטלה הנבואה מן הנביאים ונמסרה לחכמים", לא בטלה הנבואה לגמרי, אלא איבדה את כוחה העצמי והלכה להתנוצץ דרך לימוד

5. ראה גם רמב"ן בחידושי על אתר

6. אורות הקודש עמוד שני

7. מורה נבוכים חלק ב' מ"ה

1. משנה תענית ד', ו'

2. משנה תענית ד', ח'

3. תלמוד ירושלמי מסכת סוכה פרק ה'

4. תלמוד בבלי בבא בתרא י"ב.

"מתוך שידעו בקב"ה שהוא אמיתי לפיכך לא כיזבו בו". ספחים מעוצמה זו מצאנו ברבי חנינא בן דוסא כאשר הצליח לרפא חולים בתפילתו, שאלו אותו האם נביא אתה? הוא עונה אמנם אני לא נביא, אך "אם תפילתי שגורה בפי יודע אני שהוא מקובל", כפי שמסביר שם רש"י, אם המילים נובעות מן הלב אל הפה יודע אני שתפילתי נענית ברצון.

שאיפתנו לחזרת הנבואה מחוברת היא לשאיפתנו לבניין המקדש, הא בהא תליא, וככל שנתאמץ לחזור לתכונות הקודש האלו של מסירות עבוד כלל ישראל, הקפדה על גילוי הקדושה שבטבע, ותפילה מתוך לב נקי ורצון עמוק לקשר עם הקב"ה, כך יזכנו ה' להתנוצצות הנבואה וכברכתו של משה רבינו גדול הנביאים "מי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם". כשם שיצא אריה של אש ממקום המקדש בהסתלקות השכינה¹¹, כאשר יודעים אנו כי אריה הוא מזלו של חודש אב, כך נזכה לחזרת אריה של אש בחודש אב, לבניין המקדש ומימוש חזון הנביאים "אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם".

11. תלמוד בבלי יומא ס"ט:

במסכת נדרים⁸ "אין הנבואה שורה אלא על חכם גיבור ועשיר". דוגמא נוספת לכך מצאנו באירוע השידוכין המיוחד המתואר במסכת תענית שהיה קורה ב-ט"ו באב ובמוצאי יום כיפור, בו בנות ישראל היו מחוללות בכרמים ומוצאות להן שידוך. בשאר השנה אירוע כזה עלול ליצור פריצות וחוסר צניעות כפי שמזהיר הרמב"ם בהלכות שביתת יום טוב⁹, אך ברגעי קדש מיוחדים של נקיות וטהרה הדבר ראוי ונכון. הטבע מתקדש והשמחה הופכת כלי להשראת השכינה בהקמת בתים בישראל. התכונה השלישית והמרכזית של הנביא היא בכוח התפילה שלו, כך מפורש במקום הראשון בתורה בו מוזכרת המילה נביא על אברהם "כי נביא הוא ויתפלל בעדך", הקב"ה מלמד את אבימלך כי כוחו של הנביא בתפילה. כך גם למדנו מחנה הנביאה שדרך תפילתה המיוחדת מדייק התלמוד הלכות רבות בתפילה¹⁰, ואף אומר שחידשה חנה שם מיוחד בגילוי "ה' צבאות". תפילתו של הנביא הנובעת מתוך חיבור ישיר לרצון ה' היא שמאפשרת הורדת שפע לעולם, וזה חזק עד כדי כך שהגמ' ביומא מספרת לנו שנביאים לא אמרו תארים מסוימים לה' כיון שלא ראו אותם

8. תלמוד בבלי נדרים ל"ח.

9. משנה תורה לרמב"ם שביתת יום טוב ו', כ"א

10. תלמוד בבלי ברכות ל"א.

בס"ד

 סידור הסליחות
מרפא לנפש

נוסח ליורנו כמנהג הספרדים בארץ הצבי
בעריכת הרב חננאל עמי ישראל זיני יצ"ץ
עפ"י פסקי
הרב אליהו רחמים זיני שליט"א

לקנייה סרקו
את הברקוד

כריכה קשה:
19 ₪

בס"ד

 "אבא כעני
שואל על פתח.
בבקשה ובתחנונים
תפלה אפתח.
אנא שערי רחמים
לנו תפתח".

מחזור זכור לאברהם
ליום הכיפורים.

לפי מנהגי הקהילות
הספרדיות בארץ ישראל,
על פי נוסח מחזורי ליורנו.
יוצא לאור מחדש,
בהנהגה מדוקדקת,
עם פירושו של
רבי אברהם אלנקאר זלה"ה.

מחיר: 60 ש"ח

כריכת עור

או היכנסו לאתר:
ORVISHUA.COM

 לקנייה סרקו
את הברקוד

 כנס התשובה

כ"ה באלול, יום שני, 7/9 למניינם

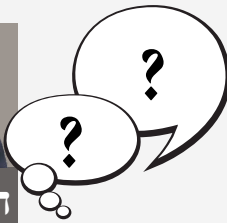
בהשתתפות:

הרב הראשי לשעבר הרב דוד לאו שליט"א
הדיין הרב אברהם זרביב שליט"א
יו"ר ראש יהודי ישראל זעירא

פיארברג 8 חיפה
פרטים מלאים בהמשך

הרב חננאל עמי ישראל זיני - ראש המכון התורני

חלב נכרי), שעליהם יש גזירות של חז"ל (רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פ"ג הט"ו. ועיין בשו"ת מלמד להועיל ח"ב סימן ל"ג). ואמנם, אף שאין אנו אומרים בכל מקום המחמיר תבוא עליו ברכה, כפי שאמר האמורא חזקיה בתלמוד הירושלמי (ברכות פ"ב ה"ט): "כל מי שהוא פטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט". והסבירו הראשונים, שמה שאמרו חז"ל במשנה (סוכה כ"ו): שרבן יוחנן בן זכאי ורבן גמליאל החמירו על עצמם שלא לאכול אפילו אכילת עראי מחוץ לסוכה, הוא מפני שבמצוות סוכה מותר לאדם להחמיר על עצמו (רמב"ם הלכות שופר סוכה ולולב פ"ה ה"ו), ואין האדם נחשב כמי שאינו מצווה בדבר ועושהו שנקרא הדיוט (הריטב"א סוכה כ"ה: ועוד) - מכל מקום באיסורים הנוגעים להרחקה מהגויים טוב להחמיר, כיון שחז"ל החמירו בהם יותר מאיסורי תורה (שו"ת הרשב"א ח"א סימן ק"ו).

אך מכל מקום בפרובינטיקה שלא ברור אם נותר בה חלב, אלא החיידקים גדלים על מצע של חלב ומוצריה, ואף אם נותר בה משהו שמקורו בחלב, לא ברור שהדבר ראוי למאכל אדם - אין להחמיר במקום צורך, גם למחמירים שלא לאכול אבקת חלב נכרי.

ג) ולעניין הקפדה על דיני כשרות בתינוק, כתב הרמ"א (דרכי משה יורה דעה סימן פ"א אות ט') בשם הר"ן שיש אוסרים להניק תינוק מאשה נכרית במקום שיש מינקת יהודיה, כיון שחלב של נכרית הוא נחשב כחלב של בהמה טמאה. אולם כשאין מינקת יהודיה מותר, מטעם פיקוח נפש. ולעומת זאת הביא את דברי הרשב"א שכתב, שחלב של נכרית מותר מעיקר הדין, אבל ראוי שלא לתת לנכרית להניק תינוק יהודי, "לפי שטבע של ישראל רחמנים וביישנים" ותכונות אלו מושפעות מהחלב. וציין הרמ"א את הגהות אשרי"י שהמינקת תיזהר מלאכול כל דבר אסור, וכל שכן שאין לתת לתינוק דברים האסורים באכילה, כפי שאמרו חז"ל (ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א) ש'אחר' יצא לתרבות רעה בבגרותו, בגלל שאמו אכלה כשהיתה בהריון מאכל מבית עבודה זרה. ולכן אין לתת דברים שכשרותם מפוקפקת גם לילדים.

תינוקת בת חודש טיפות BioGaia? אין חותמת כשרות.

תשובה:

שאלתך נחלקת לכמה עניינים: (א) המוצר המקורי מיוצר בחו"ל, ומיובא לישראל. יש כשרות של ה-OU על המוצר, ואישור הרבנות הראשית לישראל. אלא שאתה רוצה לקנות את המוצר המקורי מחו"ל, כדי לחסוך כמחצית מהמחיר. המוצר נראה זהה, אולם המוצר מופיע באתר ללא כשרות.

במקרים שכאלה, רבים נוהגים להקל במוצר שכזה, מתוך הנחה שמדובר באותו המוצר. כך לדוגמא רבים נוהגים להקל בפחיות קוקה-קולה מיבוא מקביל, מתוך הנחה שקוקה קולה הוא מוצר זהה בכל העולם, ואם הוא כשר בישראל, הרי הוא כשר בכל מקום. ואין זה נכון.

פעמים רבות מגיעים משגיחים למפעל המייצר אוכל כלשהו שאינו כשר, או שבעלי המפעל אינם מקפידים על דברים מסויימים שיש בהם בעיה של כשרות, ומכשירים את פס הייצור, או אפילו מתאימים את חומרי הגלם לדרישות ההלכה. ולכן, ייתכן שמוצר בחו"ל ייראה זהה למוצר המיובא לישראל, ואף על פי כן יהיה לא כשר, מפני שרק אצווה מסויימת הוכשרה.

לכן גם בקוקה-קולה ביבוא מקביל, יש לוודא שיש כשרות על הפחיות, לפחות על המארז של הפחיות. ואסור לשתות פחיות קולה/פאנטה/ספרייט וכדומה, הנמצאות בשוק כפחיות מוקטנות (150 מ"ל), והן תוצרת רשות המחבלים (הרש"פ), ירדן ואפילו עיראק.

ב) במוצר המיובא, כתוב "כשר חלבי לאוכלי אבקת חלב נוכרי". במציאות של ימינו, שאין חשש תערובת של חלב טמא כפי שחששו חז"ל (עבודה זרה ל"ה:), מותר לאכול מוצר שיש בו תערובת אבקת חלב נכרי (עיין באריכות בשו"ת פרחי כהונה לרבי מסעוד הכהן יו"ד סימן כ"ו) כאשר יש עליו כשרות. ודווקא שהוא באבקה [ולא חלב ממש], ודווקא כשהוא בתערובת [ולא מאכל שרובו או כולו הוא אבקת חלב]. אם כי יש לשים לב שמדובר באבקת חלב ולא מוצר אחר (חמאה, אבקת מי גבינה, אבקת רכיבי

שאלה:

שלום הרב,

מה משמעות 'דרוסה' המוזכרת במסכת חולין? האם הרב יכול להפנות למקור שיש בו הסבר המניח את הדעת לאור הסוגיות המרובות בתלמוד, שקשה להבינן לאור המציאות שלנו? ההסבר הסביר ביותר שראיתי הוא שזה קשור לזיהום. אבל גם בו יש קושי, ולא מצאתי מקור לזה.

תשובה:

במסכת חולין (מ"ב. ב.) מנו חז"ל את ה'דרוסה' בין הטריפות. ושם (נ"ג.) אמר אב"י: שדריסה זה דווקא ב"יד" [הרגל הקדמית] של החיה הטורפת ולא ברגל, ודווקא בציפורניים ולא בשיניים, ודווקא ברצון של החיה הטורפת, ודווקא כשהחיה הטורפת בחיים. ועל זה הקשו בתלמוד: הרי אם אמרת שדריסה זה דווקא ברצון, ברור שאם החיה מתה אין זו דרוסה! ותירצו: שמדובר במקרה שדרסה החיה את הבהמה, ולפני שהספיקה לשלוף את צפרניה בחזרה - חתכו את היד הדורסת. במקרה זה, כיון שהיד "מתה" אין הבהמה נחשבת לדרוסה, כיון ש"בהדי דשליף שדי זיהריה" - רק בשליפה מכניס הטורף את הארס בטרפו (רש"י).

ורבים לא הבינו זאת, כיון שאין לבע"ח הטורפים ארס. והשאירו חז"ל מקום לחכמים בעיני עצמם להיכשל. ואין זה עניין של זיהום, שהרי מה ההבדל בין מיתה לחיים, בין מרצון לשלא מרצון, ובין יד לרגל? וכיצד יש הבדל בין השליפה לנעיצה?

אך הראה לי אאמו"ר שליט"א לפני שנים רבות בספר הערוך - המילון הארמי הקדום, שהשורש 'זהר' מתייחס לארס, לכעס, לכל נכסיו של אדם ומשמעויות נוספות - שהמכנה המשותף להן, הוא "כל הכוח". הארס הוא כל כוחו של הנחש, והחיה הטורפת - נותנת את כל כוחה בדריסה, דווקא בשליפת הציפורניים, הקורעת את הטרף, ולכן רק טורף גדול יכול להזיק בדריסתו לבהמה גדולה (שם).

שאלה:

שלום הרב,

האם מותר להזמין מאתר iHerb עבור

חדשות הישיבה

טיול סוף שנה שיעורים בוגרים
תלמידי שיעור ג' ומצאה יצאו לטיול סוף שנה באיזור
השומרון ובנימין, במהלכו ביקרו בישיבת עלי ושמואל שיחה
מפי הרב אלי סדן, סיירו בשילה הקדומה וסיימו בביקור
באחת החוות שהוקמו על ידי חלוצי ההתיישבות ולאחריו
מנצל מנצל.

טיול סוף שנה שיעור ב'
תלמידי שיעור ב' יצאו לטיול סוף שנה של יומיים, לקראת
זיוסם לצבא. במסגרת הטיול זכו לשיחות מרתקות מפי
הרב יעקב שפירא והרב צבי נחשון וקיבלו חיזוק וציוד
לקראת השירות הצבאי וההגנה על ארץ הקודש. לאחר מכן
המשיכו ליצר הסטף לפעילות לילית, מנצל, מדורה ודיבוק
חברים והעבירו את הלילה במקום. לאחר פתחו את
הבוקר בטבילה קרירה במעיין ומשם המשיכו למסלול היצר
וסיימו בפעילות לייזר טאז חוויתית.

טיול סוף שנה שיעור א'
תלמידי שיעור א' יצאו לטיול סוף שנה באיזור הלל העליון,
בדרך עצרו בראש פינה לשיחה מרתקת של הרב מנחם
נוימן ולאחריה המשיכו לטיול אופניים אקסטרימי בשטח
ונפצו מנפיו המדהימים של הלל העליון. בסוף היום,
קינחו התלמידים ב"על האש" ופעילות חוויתית ומנצלת!

עורך ראשי: יהונתן רביבו 058-632-4642 | לפרסומים והקדשות בעלון: 050-446-5711

נא לשמור על קדושת הגיליון כל הזכויות שמורות
לישיבת "אור וישועה" חיפה